

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก เป็นการรวมกลุ่มของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 4 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ตามมติที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2552 เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ระหว่างมหาวิทยาลัยในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้งเชิงรุก เชิงรับ และแผนปฏิบัติการอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตกแต่ละแห่งมีสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นหน่วยงานตามโครงสร้างการบริหารงานตามกฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการ โดยสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหน่วยงาน มีหน้าที่เช่นเดียวกับห้องสมุดรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริการ ผลิต จัดหาและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยใช้สื่อข้อมูลที่หลากหลาย กว้างไกล รวดเร็ว บริหารและจัดการทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายรูปแบบ ให้บริการห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ การค้นคว้า ข้อมูลข่าวสารที่มีโครงข่ายทั่วโลกเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร และประชาชน พัฒนฐานข้อมูล และพัฒนางานด้านวิทยบริการ บริหารจัดการระบบเครือข่ายสารสนเทศที่เชื่อมโยงภายในมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคตเพราะเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานสารสนเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนับตั้งแต่การผลิต การจัดเก็บ การประมวลผล การเรียกใช้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ (สุนทร แก้วลาย) [1] ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บ และให้บริการสารสนเทศที่มีความสำคัญยิ่งหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัย ในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียน การสอน การศึกษาค้นคว้า วิจัย ของนิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ และนักวิจัย ซึ่งต่างต้องการสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน วิจัย และค้นคว้าตลอดเวลา แต่เนื่องจากห้องสมุดมีข้อจำกัดด้านการจัดเก็บ รวบรวม และจัดการทรัพยากรสารสนเทศที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น เป็นผลให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานหลักด้านต่าง ๆ แทนการทำงานด้วยระบบมือ (นฤมล อินคุ้ม) [2]

การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยงานห้องสมุดและศูนย์เอกสารของประเทศไทยเริ่มพัฒนา มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 หอสมุดแห่งชาติได้รับความช่วยเหลือจากองค์การการศึกษา สหประชาชาติ ส่งผู้เชี่ยวชาญมาวางระบบงานบรรณานุกรมแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา ห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้แก่ ห้องสมุด และศูนย์เอกสาร สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ตลอดจนห้องสมุดเฉพาะได้นำคอมพิวเตอร์มาใช้งานต่าง ๆ (ประภาวดี สืบสนธิ์) [3] โดยเห็นความสำคัญ และเพิ่มบทบาทการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากขึ้น อันเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ฉะนั้นเมื่อมีการนิยามความหมายของ “เทคโนโลยีสารสนเทศ” โดยทั่วไปเน้นถึงการจัดการในกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศ หรือสารสนเทศในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความต้องการความแม่นยำ และความรวดเร็ว ทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ) [4] ทำให้สำนักวิทยบริการฯ จำเป็นต้องพัฒนาการดำเนินงานและการบริการที่ทันสมัยเพื่อรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ถูกนำมาใช้งานสำนักงานของสำนักวิทยบริการฯ ให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ตามมาตรฐานสำนักวิทยบริการฯ ของอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ปฏิบัติงานและบริการสารสนเทศ เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นรายการทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ในการสืบค้น ปัจจุบันห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศหลายแห่งได้ใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นระบบห้องสมุดอัตโนมัติแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นระบบการบันทึกข้อมูลจากระบบงานย่อย สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลของระบบงานย่อยอื่นได้ เพื่อจัดการงานของห้องสมุด ให้สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน ประหยัดเวลาในการทำงาน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแบบบูรณาการ ประกอบด้วยระบบงานย่อยต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระบบงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ 2) ระบบงานวิเคราะห์หมวดหมู่และจัดทำรายการ 3) ระบบงานวารสาร 4) ระบบงานยืม-คืน 5) ระบบงานสืบค้นรายการแบบออนไลน์ และโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติแบบบูรณาการที่นำมาใช้ในสำนักวิทยบริการไม่ว่าจะเป็น DYnix, Horizon, INNOPAC, VTLS, TINLIB ล้วนเป็นซอฟต์แวร์สำเร็จรูปที่ซื้อจากต่างประเทศทั้งสิ้น ซึ่งราคาส่งสูงมาก แต่ในปัจจุบันคนไทยสามารถพัฒนาซอฟต์แวร์ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแบบบูรณาการขึ้นใช้เอง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตกทั้ง 4 แห่งใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ระบบห้องสมุดอัตโนมัติสำเร็จรูป มีการบูรณาการ โมดูลพื้นฐานสำหรับงานห้องสมุดได้ครบถ้วน มีรุ่นที่ใช้ได้กับฮาร์ดแวร์ ระดับต่าง ๆ รุ่นปัจจุบันใช้ระบบปฏิบัติการและระบบจัดการฐานข้อมูล ซึ่งเอื้อต่อการนำไปใช้งานด้านสารสนเทศ การนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงาน เนื่องมาจากงานของสำนักวิทยบริการฯ มีกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะและค่อนข้างซับซ้อน มีรายละเอียดของแต่ละงานค่อนข้างมาก เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักวิทยบริการฯ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติเข้ามาใช้ช่วยลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน และสามารถครอบคลุมงานหลัก ๆ ของห้องสมุดให้เป็นไปอย่าง

ต่อเนื่องและเชื่อมโยงงานของห้องสมุดแต่ละงานได้อย่างครบวงจร ความเปลี่ยนแปลงในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับงานของสำนักวิทยบริการ ฯ บรรณารักษ์ต้องปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง เมื่อมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น ความรู้ความชำนาญที่มีอาจไม่เพียงพอกับการปฏิบัติงาน นอกจากนี้การนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ดำเนินงานของสำนักวิทยบริการฯ อาจจะส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเสียไป การเพิ่มความกดดันให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การสูญเสีย การควบคุมในการทำงาน และกลไกการปฏิบัติงานภายในห้องสมุด รวมทั้งอาจทำให้ความเชื่อมั่น ตลอดจนขวัญและกำลังใจของบุคลากรเสียไปจากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์และสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตกที่มีระบบห้องสมุดอัตโนมัติว่าได้มีการดำเนินการระบบห้องสมุดอัตโนมัติอย่างไร เพื่อจะได้ทราบระดับความคิดเห็นการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติและนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับสำนักวิทยบริการฯ ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และยังเป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักวิทยบริการฯ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตกที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดสถาบัน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.3.1 ทราบถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

1.3.2 นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางพัฒนาการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับสำรวจความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภูมิภาคตะวันตก ที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษากำหนดสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเนื้อหาโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

1.6 สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ที่มีต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดสถาบัน ไม่แตกต่างกัน

1.7 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก 5 ด้าน คือ ด้านระบบงานการสืบค้น ด้านระบบงานการวิเคราะห์และลงรายการ ด้านระบบงานการบริการยืม-คืน ด้านระบบงานบรรณนิเวศ และด้านประโยชน์การใช้งาน

1.7.2 ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ หมายถึง ระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการงานห้องสมุดในลักษณะที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกัน โดยเป็นโปรแกรม VTLS Virtua, Mini-Micro CDS/ISIS, DYNIX, HORIZON, INNOPAC, ELIB, ALICE for Windows, และ ALEXANDRIA for Windows

1.7.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก หมายถึง สถานศึกษาที่อยู่ในเขตภาคตะวันตก ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

1.7.4 บรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานโดยใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก จำนวน 31 คน

1.7.5 เพศ หมายถึง บรรณารักษ์เพศชาย และเพศหญิง ที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก

1.7.6 อายุ หมายถึง อายุเต็มปีในวันครบรอบวันเกิดครั้งสุดท้ายของบรรณารักษ์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี และ 51-60 ปี

1.7.7 ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิสูงสุดทางการศึกษาที่บรรณารักษ์ได้รับจากสถาบันการศึกษา

1.7.8 ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานห้องสมุด

1.7.9 สังกัดสถาบัน หมายถึง สถานศึกษาที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงาน

1.7.10 ด้านระบบงานการสืบค้น หมายถึง ระบบงานการสืบค้นของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua

1.7.11 ด้านระบบงานการวิเคราะห์และลงรายการ หมายถึง ระบบงานการวิเคราะห์และลงรายการของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua

1.7.12 ด้านระบบงานการบริการยืม-คืน หมายถึง ระบบงานการบริการยืม-คืนระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua

1.7.13 ด้านระบบงานบรรณนิเวศสารสนเทศ หมายถึง ระบบงานบรรณนิเวศสารสนเทศของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua

1.7.14 ด้านประโยชน์การใช้งาน หมายถึง ประโยชน์การใช้งานของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS Virtua